

Warszawa, dnia 14.08.2023

dr hab. Maria Załęska, prof. UW
Katedra Italianistyki
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Ilaria Coli
pt. „Tłumaczenie audiowizualne komizmu współczesnego kabaretu
polskiego i włoskiego jako część nauczania języka włoskiego
na poziomie filologicznych studiów uniwersyteckich”
[*La traduzione audiovisiva della comicità nell’odierno cabaret*
polacco e italiano come elemento di insegnamento della lingua italiana
al livello degli studi universitari di filologia]
napisanej pod kierunkiem dr hab. Magdaleny Szeflińskiej-Baran, prof. UŁ

Przedstawiona przez Doktoranta do recenzji rozprawa liczy 299 stron, w tym 284 stron tekstu głównego; reszta to bibliografia, wykaz stron internetowych oraz streszczenia po włosku, angielsku i polsku. Do rozprawy dołączony jest odrębny Aneks (100 stron), z zestawieniami tabelarycznymi zawierającymi informacje dodatkowe na temat kabaretu polskiego i włoskiego, transkrypcjami polecanych przez Autora materiałów audiowizualnych oraz wykazem aktywności studentów inspirowanych występami kabaretowymi i stand-upami włoskimi i polskimi.

Praca podejmuje bardzo ciekawy temat językoznawczy, metodyczny i kulturowy, a mianowicie wykorzystanie tekstów kabaretowych jako zasobu glottodydaktycznego w kontekście nauczania Polaków języka włoskiego na poziomie zaawansowanym. Jak wzmiankuje Doktorant, praca opiera się na jego długoletnim (lata 2010-2019) doświadczeniu akademickim jako lektora języka włoskiego na poziomie zaawansowanym. Dowodzi to prawdziwej pasji Doktoranta w wybranej dziedzinie, zarówno pod względem wiedzy teoretycznej, jak i praktycznego przetestowania rozmaitych rozwiązań dydaktycznych z różnymi grupami studentów. Rozprawa wpisuje się w zakres językoznawstwa stosowanego (precyzyjniej: glottodydaktycznej teorii i praktyki tłumaczenia w parze językowej włoski/polski) i w dużej części ma

charakter porównawczy, obejmując rozmaite zestawienia kultury polskiej i włoskiej (np. tradycje polskiej i włoskiej sceny kabaretowej).

Pierwsza część pracy – Wstęp oraz rozdziały 1-4, str. 8-172 – to obszerny, wielowątkowy przegląd dotychczasowego stanu wiedzy i, na jego tle, sformułowanie własnych obserwacji. Rozważania Doktoranta dotyczą zagadnień metodologii glottodydaktyki (wstęp, rozdziały 1 i 2), a następnie samej formy komunikacji, jaką jest kabaret, wraz z różnymi konstytuującymi go gatunkami tekstu, czyli skeczami, piosenkami i – jako specyficzną formą – stand-upem (rozdział 3). W rozdziale 4 Doktorant łączy te wątki, oferując przegląd dotychczasowych sposobów wykorzystywania humoru i komizmu w glottodydaktyce pod kątem tytułowej umiejętności tłumaczenia, opierającej się na uprzedniej fazie analizy i rozumienia oryginalnego tekstu kabaretowego.

Druga część pracy to tylko jeden – niezwykle obszerny – rozdział piąty (str. 173-280). Jego treścią jest autorska propozycja Doktoranta, dotycząca wykorzystania na poziomie zaawansowanej znajomości języka włoskiego materiałów audiowizualnych (czyli sfilmowanych występów kabaretowych i stand-upów). Zgodnie z tytułem rozprawy, podstawową proponowaną dla studentów aktywnością jest tłumaczenie. W przypadku materiałów audiowizualnych, jak wskazuje Doktorant, warunkiem wstępnym możliwości tłumaczenia jest kształcenie szeroko rozumianych kompetencji receptywnych (rozumienie ze słuchu – na poziomie rozpoznania słów i na poziomie rozumienia globalnego przekazu tekstu humorystycznego – wspierane rozumieniem parawerbalnego, wizualnego kodu gestów). Dopiero pełne zrozumienie tekstu oryginalnego pozwala bowiem na kształcenie bardziej zaawansowanych umiejętności z grupy szeroko rozumianych kompetencji produktywnych: „produkcji” tłumaczeń tekstów kabaretowych, która w sposób konieczny zakłada także umiejętność mediacji kulturowej. Rozprawę kończą ogólne „Konkluzje”, zaskakująco krótkie (281-284), biorąc pod uwagę wielowątkowość i obszerność rozprawy.

Z punktu widzenia struktury wywodu, uwagę czytelnika zwracają niekonsekwencje w organizacji poszczególnych rozdziałów: niektóre rozpoczynają się „Wstępem”, inne nie; niektóre kończą się „Konkluzjami”, inne nie. Jak wyżej wspomniano, rozprawa ma charakter zestawienia polsko-włoskiego zarówno na poziomie historii kultury (kultura kabaretu, tradycje nauczania poprzez humor), jak i na poziomie ściśle edukacyjnym (nauczanie Polaków języka włoskiego przez rodzimego lub nierodzimego nauczyciela; tłumaczenia z włoskiego na polski i z

polskiego na włoski). Jak zostanie wskazane poniżej, w niektórych przypadkach konstrukcja poszczególnych porównań jest systematyczna i symetryczna, wedle jednolitych kryteriów, w innych natomiast poruszana tematyka jest omawiana według kryteriów odmiennych dla obu porównywanych członów (zob. niżej, np. zestawienie kabaretu polskiego z włoskim; zestawienie technik dydaktycznych dotyczących tłumaczenia z polskiego na włoski w porównaniu z technikami dydaktycznymi proponowanymi w przypadku tłumaczenia z włoskiego na polski).

Rozprawę rozpoczyna obszerny Wstęp (str. 8-21), oznaczony numerem 0. Doktorant rozpoczyna od skategoryzowania audiowizualnych materiałów kabaretowych jako materiału autentycznego, który z powodzeniem może spełniać wymogi określone w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ). Doktorant omawia wskazówki ESOKJ, determinujące kierunki współczesnej glottodydaktyki. Zgodnie z obecnymi trendami, cel nauczania języka nie ogranicza się tylko do znajomości kodu językowego, lecz dotyczy rozwijania pełnowymiarowej (pragmatycznej, komunikatywnej, interkulturowej) sprawności komunikacji w języku obcym. Dla Doktoranta stanowi to podstawową przesłankę do podjęcia rozważań na temat dotychczas mało wykorzystywanego w glottodydaktyce zasobu, a mianowicie tekstów humorystycznych pochodzących z kabaretu i stand-upu. Ich odbiór jest bowiem niemożliwy bez wspomnianej wyżej pełnej kompetencji językowo-kulturowej, a przyjemność śmiechu wynikająca z dogłębnego zrozumienia wszelkich niuansów występu kabaretowego stanowi wyjątkową motywację do poznawania lingwakultury włoskiej.

Rozdział 1 („Podejścia i metodologia glottodydaktyki”, str. 22-67) poświęcony jest omówieniu podejść i/lub metod w kontekście nauczania języków obcych. Doktorant szczegółowo przedstawia istotne dla tematu rozprawy typy kompetencji – językową, komunikacyjną, translatorską i cyfrową – istotne w korzystaniu z materiałów audiowizualnych dostępnych w przestrzeni wirtualnej. Omawia także praktyczne konsekwencje idei, wedle której to uczący się (a nie nauczyciel) zajmuje centralną pozycję w procesie glottodydaktycznym, a zatem także w nauczaniu i uczeniu się poprzez teksty kabaretowe. Autor trafnie pokazuje, w jaki sposób kategorie psychologiczne ważne dla studenta – potrzeby osobiste, redukcja niepokoju, motywacja, uczenie się w sposób zaangażowany i znaczący, samorealizacja – mogą być z pożytkiem wykorzystane w procesie nabywania kompetencji komunikacyjnych poprzez pracę na materiałach audiowizualnych z występów kabaretowych.

Rozdział 2 („Użycie i rola materiałów audiowizualnych w glottodydaktyce”, str. 68-95) stanowi przegląd historii wykorzystania materiałów audiowizualnych w różnych tradycjach nauczania. Autor odpowiada na pytania „dlaczego”, a następnie „jak” używać materiałów audiowizualnych w trakcie zajęć języka obcego. Doktorant przedstawia rozmaite rodzaje materiałów audiowizualnych wraz ze szczegółowymi wskazówkami technicznymi ich użycia oraz z omówieniem roli nauczyciela w ich wykorzystaniu glottodydaktycznym. Wskazuje zalety i ograniczenia różnych typów ćwiczeń opartych na materiałach audiowizualnych (np. aktywności polegających na rozumieniu i analizie; aktywności w zakresie fonetyki korekcyjnej lub tworzenia przez studentów własnych dokumentów multimedialnych).

Rozdział 3 („Kabaret polski i włoski”, str. 96-155) poświęcony jest różnym formom występów kabaretowych, stanowiących inspirację do proponowanych przez Doktoranta aktywności dydaktycznych. W tytule rozdziału pojawia się wyłącznie termin „kabaret”, lecz w trakcie wywodu Doktorant opisuje także stand-up. Z punktu widzenia genealogii (część 3.2.2) Doktorant nie określa wyraźnie, czy uważa stand-up za gatunek odrębny wobec kabaretu (na co wskazywałoby wyróżnienie stand-upu jako odrębnego podpunktu, oznaczonego jako 3.5), czy też jako podgatunek kabaretu (na co wskazywałoby bardzo skrótowe potraktowanie stand-upu w tym podpunkcie, jakby to była kontynuacja wywodu dotyczącego kabaretu).

Doktorant wykazuje się rozległą znajomością tematu, przedstawiając zniuansowane i szczegółowe informacje na temat historii i współczesności występów kabaretowych w Polsce i we Włoszech. Przy okazji warto zauważyć, że w rozprawie nie uwzględniono jednak kilku istotnych prac, zwłaszcza w części dotyczącej kabaretu polskiego (np. Kwiatkowski i Domagalski „Kabaret w Polsce, 1950-2000”, Koper „Mistrzowie polskiego kabaretu”; Błąd „Kabaret w Polsce – polski kabaret”).

Pewne zastrzeżenia budzi natomiast sposób prezentacji historii kabaretu w Polsce (część 3.3) i we Włoszech (część 3.4). Są to właściwie dwie odrębne opowieści, których wątki jedynie częściowo się pokrywają. Na przykład, w części dotyczącej kabaretu polskiego jest podpunkt „Najczęstsze tematy” (3.3.5), którego nie wyróżniono w części dotyczącej kabaretu włoskiego. W odrębnym podpunkcie (3.5) Doktorant omówił stand-up w kontekście polskim i włoskim, tym razem jednak konstruując systematyczne porównanie według trzech kryteriów – najważniejsi artyści, preferowane formy, tematyka przedstawień – co zdecydowanie ułatwia

czytelnikowi orientację w podobieństwach i różnicach tego typu występów w obu omawianych krajach.

Rozdział 4 nosi tytuł „Obecność humoru w glottodydaktyce języka włoskiego jako obcego: analiza i tłumaczenie” (str. 156-172). Sformułowanie to jest dość niefortunne, sugerując, że przedmiotem „analizy i tłumaczenia” będzie „obecność humoru w glottodydaktyce języka włoskiego jako obcego”, podczas gdy z treści rozdziału wynika, że chodzi o przegląd dotychczasowych praktyk dydaktycznych – ćwiczeń na rozumienie (czyli tytułowej „analizy”) oraz tłumaczeń – stosowanych przez nauczycieli na materiale tekstów komicznych lub humorystycznych.

Rozdział rozpoczyna nawiązanie do wielowiekowej tradycji rozważań nad pojęciami „komizmu” i „humoru”. W bibliografii brakuje niektórych ważnych głosów w tej dyskusji, np. obszernej, przeglądowej pracy Dziemidoka „O komizmie. Od Arystotelesa do dzisiaj”. W kontekście tematyki pracy użyteczne byłoby nie tylko omówienie uniwersalnych cech związanych z pojęciami „komizmu” i „humoru”, lecz także przybliżenie jego kulturowych realizacji, a mianowicie specyfiki poczucia humoru Polaków i Włochów, która niewątpliwie wpływa na tworzenie i recepcję tekstów kabaretowych. Warto byłoby także choć skrótowo ustosunkować się do kwestii osób postrzeganych jako pozbawione poczucia humoru lub też osób, które bawi humor we własnej lingwakulturze, lecz są niewrażliwe na humor innych nacji (nie wszystkich przecież musi śmieszyć humor brytyjski czy włoski, nawet przetłumaczony). Obecność takich osób na zajęciach z pewnością stanowi bowiem wyzwanie dla nauczyciela, zainteresowanego wykorzystaniem tekstów kabaretowych w glottodydaktyce.

W dalszej części rozdziału czwartego Doktorant omawia dotychczasowe podejścia do wykorzystywania humoru w glottodydaktyce. Doktorant przyjmuje podejście „uniwersalistyczne”, omawiając dotychczasowe propozycje wykorzystania humoru i komizmu w glottodydaktyce niezależnie od ich proveniencji. Z uwagi na porównawczy zamysł pracy, warto byłoby jednak odnieść się eksplicitnie do tradycji (glotto)dydaktycznych w ich kontekście kulturowym (np. brak w bibliografii prac Grzybowskiego, np. „Kultury śmiechu a edukacja”, „Kultury śmiechu i ich społeczne okoliczności. Podstawowe kategorie pojęciowe w perspektywie pedagogicznej”, „Na pograniczu pedagogiki międzykulturowej i gelotologii. Kultura śmiechu jako czynnik edukacji międzykulturowej”, „Śmiech w edukacji. Od szkolnej wspólnoty śmiechu po edukację międzykulturową”, „Naprawdę śmieszne? Granice śmiechu w edukacji” i

inne publikacje). Tradycje nauczania i polityka edukacyjna (np. raczej standardowy program nauczania czy możliwość podejść autorskich?), a także dominujące w różnych krajach postawy nauczycieli wobec innowacji dydaktycznych mogą ułatwiać lub utrudniać wprowadzenie tego typu aktywności, jakie proponuje Doktorant. Przedstawiony przez Autora opis dotychczasowych podejść do wykorzystywania humoru w glottodydaktyce stanowi jednocześnie identyfikację dwóch trendów glottodydaktycznych: większość opisywanych praktyk nauczania i uczenia się dotyczy aktywności rozumienia i analizy zjawisk komizmu i humoru (podpunkt 4.4, str. 160-169), a mniejszość – aktywności związanych z tłumaczeniem (podpunkt 4.5, str. 169-172). Doktorant zarysowuje całe spektrum ujęć teoretycznych, dotyczących samej możliwości przekładu tekstów humorystycznych: od założenia o nieprzetłumaczalności tego typu wytworów kultury do modelu „transkreatywności”, ujmującego tłumaczenie jako proces twórczy, jakkolwiek w ramach zakreślonych przez oryginał. Przegląd dotychczasowych propozycji wykorzystania tekstów humorystycznych w glottodydaktyce stanowi tło, na którym uwidacznia się indywidualny wkład Doktoranta do zasobu aktywności glottodydaktycznych dostępnych nauczycielom.

Rozdział 5 („Propozycja nauczania języka włoskiego na poziomie zaawansowanym poprzez analizę i tłumaczenie audiowizualne kabaretu polskiego i włoskiego”, str. 173-280) stanowi prezentację indywidualnego wkładu Doktoranta do lingwistyki stosowanej w obszarze glottodydaktyki. Jak wskazano w tytule rozprawy, dotyczy ona bardzo specyficznej, wręcz ekskluzywnej sytuacji glottodydaktycznej – uniwersyteckich studiów filologicznych języka włoskiego. Jedynie bowiem w takiej sytuacji studenci mają dostatecznie duży zasób wiedzy i kompetencji językowo-kulturowych dotyczących Włoch (oraz dostatecznie dużo czasu), aby nauczyciel mógł je rozwijać także z wykorzystaniem humorystycznych materiałów audiowizualnych w formie tłumaczenia skeczy kabaretowych.

Rozdział obejmuje prezentację założeń badawczych i omówienie korpusu tekstów kabaretowych włoskich oraz polskich wraz z odnośnymi technikami glottodydaktycznymi. Ogólnie, w rozdziale piątym widoczna jest dysproporcja między tekstami kabaretowymi włoskimi i polskimi. Najobszerniejsza część rozdziału dotyczy aktywności glottodydaktycznych związanych z kabaretowymi tekstami włoskimi (5.4-5.8, str. 178-257); dużo skromniej przedstawia się część poświęcona aktywnościom związanym z kabaretowymi tekstami polskimi w kontekście ich tłumaczenia na włoski

(5.9-5.10, str. 257-280). Dysproporcję uzasadnia fakt, że celem studentów jest zapoznanie się z lingwakulturą włoską, lecz potencjał dydaktyczny polskich tekstów kabaretowych mógłby być też lepiej wykorzystany (zob. niżej).

Doktorant dzieli rozdział 5 na dwie części – jedną zatytułowaną „Analiza” (str. 173-204), drugą zatytułowaną „Tłumaczenie” (205-280). Część pierwsza rozdziału 5, zatytułowana „Analiza” (5.1-5.5, str. 173-204), faktycznie ma charakter heterogeniczny. Nie dotyczy ona bowiem w całości „analizy”, lecz na początku (w podpunktach 5.1-5.3, str. 173-178) poświęcona jest na bardzo krótkie omówienie założeń własnej propozycji dydaktycznej Doktoranta oraz kontekstu dydaktycznego, w którym Doktorant zbierał materiał badawczy, czyli zajęć autorskich, poświęconych właśnie wykorzystaniu tekstów kabaretowych i stand-upowych na zajęciach języka włoskiego jako obcego, prowadzonych na Uniwersytecie Łódzkim.

Blok drugi części pierwszej rozdziału 5 (str. 178-204) dotyczy faktycznie rozumienia i analizy jako technik glottodydaktycznych (par. 5.4, str. 178-200); po tym bloku występuje krótki podpunkt „Wykorzystanie dydaktyczne różnych elementów wynikających z analizy materiału audiowizualnego” (5.5, str. 200-204). Co istotne, w obu przypadkach Doktorant uwzględnił kabaretowe teksty wyłącznie po włosku.

Aktywności dotyczące rozumienia i analizy włoskich tekstów kabaretowych opisywane są przez Doktoranta według kategorii formalnych: częściowo socjolingwistycznych, częściowo językowo-retoryczno-literackich. Kolejne podpunkty obejmują po pierwsze gestykulację (czyli część „wizualną” tekstu audiowizualnego), po drugie: przejawy socjolingwistycznego zróżnicowania geograficznego (diatopicznego). Co zaskakujące, śródtytuł zaproponowany przez Doktoranta brzmi: „Elementy dialektalne lub diatopiczne”; jest to jednak sformułowanie dyskusyjne, gdyż według rozróżnień socjolingwistycznych nie chodzi przecież o alternatywę, lecz o relację hiperonimii (odmiany *diatopiczne* to pojęcie nadrzędne, a *dialekty* to jedna z tych odmian). Zapewne „elementy diatopiczne” miały się odnosić do innych form zróżnicowania geograficznego języka włoskiego (np. regionalizmów), lecz sformułowanie śródtytułu pozostaje niefortunne. Podpunkt trzeci i kolejne dotyczą językowo-retoryczno-literackich użyc języka (gry językowe, wyrażenia idiomatyczne, a także stosowanie dysfemizmów, omówione w kontekście socjolingwistycznych rejestrów językowych). Ostatni podpunkt w tej części podrozdziału dotyczy rozumienia i analizy odniesień historyczno-kulturowych. Informacje te mają formę tabelaryczną (zestawienia przejawów wymienionych wyżej kategorii z różnych

włoskich skeczy kabaretowych, wraz z objaśnieniami dla studentów), wraz z krótkim omówieniem. Paragraf „Wykorzystanie dydaktyczne różnych elementów wynikających z analizy materiału audiowizualnego” (5.5, str. 200-204) zawiera gotowe wzorce ćwiczeń (typu wybór wielokrotny i łączenie informacji w pary) jako inspirację do tworzenia przez nauczycieli własnych materiałów dydaktycznych.

Pominięcie kabaretowych tekstów polskich w bloku tematycznym dotyczącym aktywności rozumienia i analizy zapewne wynika z przyjęcia założenia, że studenci polscy nie potrzebują szczegółowych objaśnień dotyczących ich języka ojczystego. Doświadczenie dydaktyczne pokazuje jednak, że omawiane w rozdziale zagadnienia – na przykład właściwe rozumienie dialektalizmów, gier słownych czy wyrażeń idiomatycznych w polszczyźnie – nie zawsze okazuje się oczywistością dla studentów polskich. Poza tym aktywności, zaproponowane przez Doktoranta w dziedzinie rozumienia i analizy kabaretowych tekstów *włoskich* – zastosowane do kabaretowych tekstów *polskich* – z pożytkiem mogłyby być wykorzystane także do ćwiczeń języka włoskiego (np. zaproszenie studentów do wyróżnienia w danym skeczu polskich zwrotów idiomatycznych i opisanie ich znaczenia dla odbiorców włoskich; polecenie, aby studenci wynotowali polskie gry językowe obecne w danym skeczu i objaśnili je po włosku).

Podsumowując, część rozdziału 5, zatytułowana „Analiza” (str. 173-204), charakteryzuje się asymetrią kompozycyjną (dotyczy tylko tekstów kabaretowych włoskich, nie uwzględniając tekstów kabaretowych polskich).

Drugą część rozdziału 5, zatytułowaną „Tłumaczenie” (str. 205-280), cechuje innego rodzaju asymetria kompozycyjna: wprawdzie rozdział dotyczy przekładu zarówno z włoskiego na polski i z polskiego na włoski, lecz obie części są skonstruowane odmiennie, co nie ułatwia dokonywania porównań strategii glottodydaktycznych i ich efektów.

Aktywności tłumaczenia z włoskiego na polski (par. 5.6-5.8) dotyczą prawie tych samych aktywności, które wymieniono uprzednio (par. 5.4-5.5) w ramach aktywności dydaktycznych związanych z rozumieniem i analizą (z pominięciem gestykulacji, którą można co najwyżej objaśnić, a nie przetłumaczyć). Egzemplifikacje strategii tłumaczeniowych dotyczą zatem, analogicznie, tłumaczenia przejawów zróżnicowania diatopicznego, gier językowych, wyrażeń idiomatycznych, dysfemizmów na tle rejestrów językowych oraz odniesień kulturowych.

Aktywności tłumaczenia z polskiego na włoski (par. 5.9-5.10) są natomiast zorganizowane nie według kryteriów formalnych i analitycznych, lecz według tytułów poszczególnych polskich skeczy kabaretowych (par. 5.9), po czym w rozdziale 5 pojawia się krótki podpunkt dotyczący oceny i sposobów poprawiania tłumaczeń (par. 5.10). Poza tym, paragraf 5.9 ma bardzo niefortunny tytuł: brzmi on „Analiza strategii i błędów w kabaretach i stand-upach polskich”, co sugeruje, że tematem są niedoskonałości w oryginalnych tekstach humorystycznych, a nie strategię przekładu i błędy studentów w tłumaczeniach.

Jak wcześniej wspomniano, asymetrie w konstruowaniu porównań nie służą przejrzystości wyводу: korpus tekstów kabaretowych włoskich i polskich mógłby być przecież ujmowany z perspektywy zarówno szeroko pojmowanych kompetencji receptywnych (rozumienie i analiza), jak i produktywnych (tworzenie tekstu tłumaczenia na podstawie tekstu oryginalnego); zarówno z perspektywy formalnej i analitycznej (rozumienie i tłumaczenie poszczególnych elementów językowych, które bywają problematyczne dla studentów), jak i perspektywy całości tekstu (opisanie rozwiązań translatorskich w odniesieniu do poszczególnych skeczy kabaretowych). Wreszcie, kwestie strategii tłumaczenia, oceny jakości tłumaczenia oraz metod poprawiania błędów w tłumaczeniu z pożytkiem mogłyby być odniesione do przekładów tekstów kabaretowych zarówno włoskich, jak i polskich. Systematyczność porównania według jednolitych kryteriów pozwoliłaby także na ocenę efektów zastosowania proponowanych technik glottodydaktycznych w kontekście nauczania języka włoskiego na poziomie zaawansowanym.

Rozprawę kończy rozdział „Konkluzje” (str. 281-284), bardzo krótki jak na różnorodność poruszanych w pracy kwestii. Szczególnie interesujące jest potraktowanie umiejętności tłumaczenia tekstów kabaretowych jako dowodu na osiągnięcie przez uczącego się najbardziej zaawansowanych kompetencji językowych i interkulturowych wymienianych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), a także podkreślenie znaczenia negocjowania proponowanych rozwiązań translatorskich w dialogu studenta i nauczyciela.

Jak można się było spodziewać po tekście autorstwa rodzimego użytkownika języka włoskiego, rozprawa jest napisana zasadniczo bezbłędnie, choć zdarzają się niefortunny wybory stylistyczne (jak choćby omówione powyżej). Występują także drobne błędy językowe, np. w spisie treści śródtytuł 5.6 rozpoczyna się małą literą. W

streszczeniu po polsku pojawiają się drobne uchybienia językowe (np. na str. 299: „rozwijania kompetencji komunikacyjnej oraz interkulturowej”).

Bibliografia rozprawy jest obszerna, dobrana w przemyślany sposób, jakkolwiek Doktorant nie ustrzegł się pewnych błędów. Do bibliografii wkradła się ewidentna omyłka: nazwisko Nazaruk-Stocika umieszczono między nazwiskami Benucci a Bergson. W bibliografii brakuje odniesień do niektórych prac, wymienianych w rozprawie (np. na stronie 64 pojawiają się nazwiska Novak, Favell, Jonassen i in., nieobecne w bibliografii). Ponadto, w rozprawie nie uwzględniono pewnych ważnych opracowań, istotnych dla poruszanego tematu (publikacje Dziemidoka, Kwiatkowskiego i Domagalskiego oraz pozostałych wymienionych wyżej autorów).

Wskazane w recenzji uchybienia oraz sugestie korekt nie zmieniają faktu, że oceniam rozprawę bardzo pozytywnie, doceniając oryginalny temat, zebranie i opracowanie teoretyczne oraz glottodydaktyczne bardzo obszernego materiału tekstów kabaretowych. Doktorant wykazał się umiejętnością prowadzenia pracy naukowej, połączoną z wielkim zaangażowaniem dydaktycznym. Po dokonaniu sugerowanych korekt rozprawa z pewnością zasługiwałaby na publikację, jako cenny materiał dla zainteresowanych badaczy glottodydaktyki, nauczycieli i studentów.

Konkludując stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska magistra Ilaria Coli spełnia wymogi ustawowe. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.